

Adroddiad i'r	Cabinet
Dyddiad y cyfarfod	25 Ebrill 2023
Aelod / Swyddog Arweiniol	Y Cyngorydd Gwyneth Ellis, Aelod Arweiniol Cyllid, Perfformiad ac Asedau Strategol
Awdur yr adroddiad	Steve Gadd, Pennaeth Cyllid ac Eiddo
Teitl	Y Wybodaeth Ddiweddaraf ar Strategaeth Ariannol Tymor Canolig 2024/25 i 2026/27

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn nodi'r rhagamcanion ariannol diwygiedig am y cyfnod o 3 blynedd 2024/25 i 2026/27 ynghyd â'r strategaeth gyllidebol arfaethedig ar gyfer gosod y gyllideb ar gyfer 2024/25.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

2.1 Diweddarau'r Cabinet ar y rhagamcanion ariannol diwygiedig ar gyfer y cyfnod o 3 blynedd 2024/25 i 2026/27.

2.2 Caniatáu'r Cabinet i ystyried y strategaeth gyllidebol arfaethedig ar gyfer gosod y gyllideb ar gyfer 2024/25.

3. Beth yw'r Argymhellion?

3.1 Nodi'r rhagamcanion ariannol diwygiedig ar gyfer y cyfnod o 3 blynedd 2024/25 i 2026/27.

3.2 Bod y Cabinet yn ystyried ac yn rhoi adborth ar y strategaeth gyllidebol arfaethedig ar gyfer gosod y gyllideb ar gyfer 2024/25.

4. Manylion yr adroddiad

4.1 Crynodeb o sefyllfa gosod y gyllideb ar gyfer 23/24

Derbyniodd y Cyngor y Setliad Llywodraeth Leol Drafft ar gyfer 2023/24 ar 14 Rhagfyr ac arweiniodd at setliad cadarnhaol o 8.2% oedd yn cymharu â safle cyfartalog Cymru o 7.9%. Arweiniodd hyn at gyllid ychwanegol o £14.231 miliwn. Fodd bynnag, roedd hyn yn erbyn cefndir o'r Cyngor yn wynebu pwysau o £25.116 miliwn gan adael bwlch ariannu o £10.885 miliwn. Pontwyd y bwlch trwy gynyddu Treth y Cyngor o 3.8% (£2.713 miliwn), arbedion corfforaethol unwaith yn unig (£6.095), arbedion gwasanaeth bach (£1.261) ac arbedion ysgolion o 1% (£0.816 miliwn).

Ar yr ochr bositif, mae hyn wedi golygu nad oedd angen unrhyw arian o'r cronfeydd wrth gefn i gefnogi'r gyllideb. Fodd bynnag, roeddem yn ymwybodol o nifer o risgiau o ran costau ynni, codiadau cyflog a'r gwasanaethau hynny sydd wedi cael trafferth yn hanesyddol i aros o fewn y gyllideb a osodwyd ar ddechrau'r flwyddyn (e.e. gofal cymdeithasol i oedolion a phlant, cludiant ysgol).

4.2 Rhagamcanion Ariannol Diwygiedig ar gyfer 2024/25 i 2026/27 (gweler Atodiad 1)

Roedd y setliad drafft yn cynnwys cynnydd bychan yng nghodiadau setliad cyfartalog dangosol o 3.0% ar gyfer 2024/25. Er bod hyn yn cael ei groesawu o safbwynt cynllunio, mae'n arwain at sefyllfa ariannol anodd iawn. Nid oes unrhyw arwyddion wedi'u rhoi ar gyfer y blynyddoedd i ddod ac wrth gwrs mae'r amgylchedd gwleidyddol ac economaidd yn parhau i fod yn ansicr iawn. Nid yw'r Cyngor erioed wedi profi cyfnod hir o chwyddiant uchel iawn a dychweliad i setliadau ymhell islaw chwyddiant – dyma'r hyn yr ydym yn ei wynebu yn 2024/25.

Dylid nodi nad yw'r ffigurau yn Atodiad 1 yn cynnwys amcangyfrifon ar gyfer arbedion y gellir eu cyflawni eto – mae ond yn dangos amcangyfrif o'r pwysau ac effaith posibl cynnydd yn Nhreth y Cyngor a'r Grant Cynnal Refeniw (sydd eisoes wedi'i osod mewn egwyddor). Mae'r cynnydd yn y rhagamcanion yn ymwneud yn bennaf ag ystyried gorwariant tebygol/posibl yn ystod y flwyddyn yn ymwneud â thâl, ynni a meysydd pwysau hysbys. Ar ben y rhain rydym hefyd wedi adolygu pwysau allweddol eraill yng ngoleuni'r chwyddiant uchel parhaus a risg hysbys i gywirdeb y

system raddio ar gyfer staff a ddefnyddir sy'n debygol o fod yn anaddas at y diben mewn ymateb i'r Cyflog Byw Cenedlaethol cynyddol. Mae'r tabl yn cynnwys amcangyfrif Isel, Canolig ac Uchel ar gyfer pob rhes – mae hyn yn dangos ansicrwydd y ffigurau a hefyd faint o waith sydd yn dal angen cael ei wneud yn benodol. Dyma'r pwyntiau allweddol:

- Mae amcangyfrifon lefel Uchel yn nodi y gallwn fod yn wynebu pwysau o £37 miliwn yn 24/25 (o'i chymharu â £25 miliwn yn 23/24)
- Bydd y Grant Cynnal Refeniw o 3% ddim ond yn arwain at £5.6 miliwn ychwanegol (o'i chymharu â £14.2 miliwn yn 23/24)
- Os bydd y cynnydd yn Nhreth y Cyngor yn parhau ar 3.8%, dim ond £3 miliwn o incwm fydd hyn yn ei gynhyrchu, byddai angen cynnydd o 10% i gael y ffigur o £7.7 miliwn. Dylid pwysleisio bod y rhain at ddibenion enghreifftiol yn unig ar y pwynt hwn.
- Er ei fod yn edrych fel y sefyllfa waethaf bosibl yw bwch yn y gyllideb o £23.4 miliwn, os bydd y cynnydd yn Nhreth y Cyngor yn parhau ar 3.8% y sefyllfa waethaf bosibl gwirioneddol yw £28.3 miliwn.
- Gellir tybio y dylem gyflawni oddeutu £3 miliwn mewn arbedion o 1% (yn cynnwys yr holl wasanaethau ac ysgolion) a chynnydd mewn ffioedd a thaliadau a fyddai'n lleihau'r ffigurau hynny ychydig.
- Yn ymarferol mae'n annhebygol y bydd yr holl bwysau yn dod allan ar y lefel uchaf (gweler hefyd y ffrwd gwaith isod) ond dylem ac rydym yn bwriadu cymryd camau i leihau'r gwariant net a ragwelir yn ôl oddeutu £20 miliwn.

4.3 Meysydd allweddol i gyfrannu at y Strategaeth Gyllidebol ar gyfer 2024/25

Arbedion Effeithlonrwydd Gwasanaeth o 1% – bydd disgwyl i wasanaethau barhau i ddarparu arbedion graddfa fach o 1% nad ydynt yn cynnwys cynyddrannau graddol mewn ffioedd a thaliadau.

Ffioedd a Thaliadau – bydd disgwyl i wasanaethau gynyddu ffioedd a thaliadau yn unol â chwyddiant costau yn y rhan fwyaf o achosion yn unol â'r polisi ffioedd a thaliadau.

Arbedion Eraill – rhagwelir y bydd y rhain yn newidiadau gwasanaeth ar raddfa fawr – gofynnir i wasanaethau ddatblygu syniadau cychwynol a fydd yn cael eu hadolygu i

ddechrau gan y Tîm Gweithredol Corfforaethol i sicrhau y gellir eu darparu a'r Cabinet ar gyfer derbynoldeb gwleidyddol.

Lleihau meysydd o orwariant – mae cais am syniadau i leihau meysydd o orwariant hefyd wedi mynd allan i wasanaethau – heb gadw rheolaeth dynn ar wariant yn y meysydd hyn bydd yn rhaid i wasanaethau eraill gyfrannu mwy a mwy o arbedion.

Treth y Cyngor – bydd angen ystyried lefel Treth y Cyngor (mae rhagdybiaeth CATC yn dal yn 3.8%).

Pwysau – Bydd Pwysau Strategol yn parhau i gael eu hystyried pan fyddant yn cael eu nodi – fodd bynnag, bydd disgwyl i wasanaeth liniaru effaith pwysau bach.

4.4 Agweddau allweddol eraill o'r Strategaeth Gyllidebol ar gyfer 2024/25

Cyfranogiad staff – anogir staff i ymgysylltu â'r prosesau o fewn gwasanaethau (gweler 4.2) – fodd bynnag bydd cynllun awgrymiadau staff hefyd yn cael ei ddatblygu yn ystod y misoedd i ddod.

Cyfranogiad aelodau – bydd proses o gasglu syniadau aelodau o'r meinciau cefn a grwpiau gwleidyddol yn cael ei ddatblygu yn cynnwys sicrhau bod cyllidebau manwl ar gael i aelodau i'w defnyddio yn eu trafodaethau.

Arweiniad y Tîm Gweithredol Corfforaethol– bydd y Tîm Gweithredol Corfforaethol yn arwain ar yrru'r prosiectau sylweddol ymlaen.

Cynllun Cyfathrebu - Mae cynllun ffurfiol wedi'i ddatblygu a'i gytuno arno ar ffurf drafft gan y Tîm Gweithredol Corfforaethol i baratoi at adolygiad gan Gyfarfod Briffio'r Cabinet. Mae'n cynnwys manylion ar sut y byddwn yn ymgysylltu â'r budd-ddeiliaid a nodwyd yn Adran 8.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae rheolaeth effeithiol o gyllidebau'r cyngor a chyflawni'r strategaeth gyllidebol a gytunwyd arni yn sail i weithgareddau ym mhob maes. Mae'r cynigion yn cynnwys dyraniadau i barhau i gefnogi blaenoriaethau corfforaethol a gwasanaeth.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Bydd goblygiadau ariannol yn dod i'r amlwg yn ystod camau gweithredu'r strategaeth gyllidebol.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Aseiad o Effaith ar Les?

Bydd Aseidiadau o Effaith ar Les ar gyfer yr holl arbedion cyllidebol sylweddol a chynnydd yn Nhreth y Cyngor yn cael eu datblygu dros y misoedd i ddod i sicrhau bod penderfyniadau yn cael eu hysbysu'n dda.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

Fel y nodwyd uchod, mae Strategaeth Gyfathrebu wedi'i datblygu i sicrhau yr ymgynghorir â'r grwpiau canlynol ar yr adegau priodol: Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol, Tîm Arwain Strategol, Cabinet, Arweinwyr Grŵp, holl Aelodau'r Cyngor, Fforwm y Gyllideb Ysgolion, Undebau Llafur, ein gweithwyr, busnesau lleol a'n preswylwyr.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Nod y broses gyllidebol yw sicrhau bod y cyngor yn cyflwyno cyllideb gytbwys. Bydd y rhagamcanion a'r strategaeth a nodwyd yn yr adroddiad hwn yn helpu i sicrhau bod y Cyngor yn cael ei hysbysu ac yn barod i osod cyllideb yn ystod y cyfnod heriol hwn.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Mae proses y gyllideb ynddi ei hun yn fesur ar gyfer rheoli risg, gyda'r nod o nodi, asesu a chytuno ar gynigion y gyllideb mewn modd sydd wedi ei gynllunio ac sy'n amserol. Bydd angen i gynigion ar gyfer y gyllideb nodi a rheoli risgiau sy'n benodol i'r cynigion hynny.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

O dan Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972, mae'n ofynnol i awdurdodau lleol wneud trefniadau i weinyddu eu materion ariannol yn briodol.